

Viorel BOLDUMA

TENTATIVE DE EMIGRARE A POPULAȚIEI DIN JUDEȚUL AKKERMAN ÎN EXTREMUL ORIENT ÎN ANII 1894-1895

Attempts to emigration the population from Akkerman country in the Far East in the years 1894-1895

In this article, based on archive materials and published works, the author analyzes attempts to emigration of the population from the Akkerman county in the Amur/Priamur region, in the years 1894-1895. The main cause of population emigration is to be identified in the demographic processes that took place in the province in the first half century, in the policy of colonization and denationalization promoted by the Russian imperial administration, in the consequences of the agrarian reform of 1868, frequent droughts, epidemics and raising taxes. The imperial authorities practically did not stand in the way of granting permission for the emigration of the population. The main condition was to comply with the circulars and regulations issued, according to which emigration was allowed.

Keywords: Bessarabia; Russian Empire; Amur; Priamur; Ussuriysk; Akkerman; reform; legislation; emigration; peasants; land.

Formularea problemei. Din momentul anexării Basarabiei la Imperiul Rus, în 1812, interesul pentru istoria provinciei, în general, și pentru problemele majore ce țin de politica social-economică a țarismului, la periferiile naționale ale Imperiului, în special, constituie un subiect actual și necesar de cercetare.

Subiectul pus în discuție are tangență cu înțelegerea problemelor majore legate de aplicarea în Basarabia a politicii de colonizare și deznationalizare, reformei agrare din 14 iulie 1868 și efectele ei asupra diferitelor categorii de țărani din Basarabia. În acest context, vom analiza migrația populației din Basarabia în Extremul Orient, prin prisma acestor aspecte, luând ca bază documente care n-au fost puse în circuitul științific până în prezent.

Astfel, după anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus, o parte a populației a fost forțată să emigreze peste Prut, în Principatul Moldovei, de teama transformării țăranilor liberi în țărani iobagi¹. Situația economică a țăranilor s-a înrăutățit și mai mult odată cu implementarea politicii de colonizare, cu populație alogenă (bulgari, găgăuzi, germani, elvețieni, evrei ș.a.), care s-a bucurat de diverse înlesniri și privilegii din partea autorităților imperiale, la începutul secolului al XIX-lea.

Problema emigrației² populației din Basarabia în Caucaz, Crimeea, nordul Mării Negre și Extremul Orient/Siberia a fost elucidată sporadic atât în literatura de

¹ D. Poștarencu, *Exodul populației peste Prut după anexarea Basarabiei la Imperiul Rus*, în: *Revista de istorie a Moldovei*, nr. 1-2, Chișinău, 2003, pp. 93-99; V. Tomuleț, *Exodul populației din Basarabia în Moldova de peste Prut (anii 1812-1828)*, în: *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 2, Chișinău, 2012, pp. 55-78.

² **Migrațiune/emigrațiune de populație** – deplasarea în masă, de pe un teritoriu pe altul, dintr-o regiune în alta, a unor popoare sau a unor grupuri de populație, determinată de diverși factori: economici, sociali, politici, confesionali etc. În legătură cu anexarea Basarabiei la imperiul Rus, pot fi

specialitate din perioada țaristă³ și sovietică rusă și moldovenească⁴, cât și în literatura de specialitate din Republica Moldova după obținerea independenței⁵.

În pofida acestui fapt, mai multe aspecte ale subiectului pus în discuție au continuat să rămână neelucidate (antecedentele și consecințele reformelor agrare din 1868; procesele sociale din satul basarabean după reformă; migrările populației în afara guberniei etc.), necesitând o abordare specială și detaliată, iar altele au fost cercetate tendențios și unilateral (tulburările țărănești în anii implementării reformelor agrare și în perioada postreformă etc.), sub impactul factorilor ideologici, necesitând o reexaminare, o abordare critică și obiectivă, în baza unor noi izvoare inedite, ceea ce ne permite să punem în discuție tema dată.

Cauzele și tentative de emigrație a populației. Documentele depozitate în Arhiva Națională a Republicii Moldova (F. 2, *Cancelaria guvernatorului Basarabiei* și F. 8, *Oficiul gubernial pe probleme țărănești din Basarabia*) ne oferă posibilitatea să afirmăm că primele manifestări ale emigrației populației din Basarabia s-au produs încă în anii '40 ai secolului al XIX-lea, atunci când sunt atestate primele cereri ale populației din provincie de a emigra în Crimeea și Caucaz⁶. Asemenea cereri au urmat să parvină în anii 1860 și 1861 de la țărani din județele Hotin, Bălți și Chișinău⁷.

Analiza documentelor edite, supuse reevaluării, și a celor inedite, de arhivă, ne permite să constatăm că odată cu aplicarea în Basarabia a reformei agrare din 14 iulie 1868, care a agravat și mai mult situația economică a țăranimii, insuficiența de pământ, dar și secetele frecvente și creșterea impozitelor, au constituit cauzele

delimitate mai multe tipuri de migrație: **1.** migrația spontană a populației, care se petrecea în taină, fără acordul și susținerea instituțiilor guvernamentale; **2.** migrația organizată, susținută de administrația imperială sau regională; **3.** migrația, sau colonizarea, moșierească (В. Зеленчук, *Население Бессарабии и Поднепровья в XIX в. (Этнические и социально-демографические процессы)*, Кишинев, 1979, сс. 114-115).

³ П. Батюшков, *Бессарабия. Историческое описание*, СПб., 1892, сс. 15-161; П. Крушеван, *Бессарабия. Географический, исторический, статистический, экономический, этнографический, литературный справочник*. Москва, 1903, с. 41-71; Н. Лашков, *Бессарабия – к столетию присоединения к России 1812-1912 гг. Географический и историко-статистический обзор состояния края*, Кишинев, 1912, сс. 2-63.

⁴ *Istoria RSS Moldovenești din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, Chișinău 1984, p. 208-235; И. Анцупов, *Государственная деревня Бессарабии (1812-1870)*, Кишинев, 1966 passim; Я. Гросул, *Крестьянская реформа 1868 г. и ее особенности*, в: *Ученые Записки Кишиневского государственного университета*, т. II (Кишинев, 1949), сс. 79-115; Я. Гросул, *Крестьяне Бессарабии (1812-1861 гг.)*, Кишинев, 1956, сс. 37-104; Я. Гросул, И. Будак, *Крестьянская реформа 60-70 годов XIX века в Бессарабии*, Кишинев, 1956, сс. 92-96; Я. Гросул, И. Будак, *Очерки истории народного хозяйства Бессарабии (1861-1905)*, Кишинев, 1972, сс. 330-350; В. Зеленчук, *Население Бессарабии и Поднепровья в XIX в. (Этнические и социально-демографические процессы)*, Кишинев, 1979, с. 121.

⁵ N. Ciubotaru, *Fenomenul migrației țăranilor basarabeni în regiunile îndepărtate ale Rusiei în secolul XIX – încep. secolului XX*. În: *Probleme ale științelor socio-umane și modernizării învățământului*, vol. 3, Chișinău, 2012, зр. 58-64; I. Jarcuțchi, *Unele considerente privind migrarea țăranilor din județul Tiraspol în Siberia la finele secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*, în: *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 4, Chișinău, 2005, pp. 96-109; V. Scutelnic, *Migrațiunea țăranilor din Basarabia în Caucaz, Kuban, Siberia și Extremul Orient (a doua jumătate a secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)*, în: *Destin Românesc*, nr. 3-4, Chișinău, 2007, pp. 115-132; V. Tomuleț, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni)*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Iași, 2014, passim.

⁶ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 1860, f. 1-6; F. 2, inv. 1, d. 1841, f. 1-24.

⁷ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 7142, f. 6-7, 9-10.

principale care au generat emigrarea populației din Basarabia în Caucaz, Crimeea, nordul Mării Negre, Extremul Orient/Siberia.

Amintim că, în baza Regulamentului din 14 iulie 1868, suprafața lotului de împroprietărire a variat între 8 și 13,5 desetine, sau, în medie, țărani au primit câte 7,39 desetine. Mărimea lotului depindea de așezarea geografică și fertilitatea solului. Pentru județele Hotin, Soroca, Chișinău și Bender au fost stabilite două categorii de loturi, iar pentru județele Iași, Orhei și Akkerman – o singură categorie. Cele mai mari loturi de pământ au primit țărani din județul Bender – 10,5-11,5 desetine⁸ și din județul Akkerman – 13,5 desetine, iar cele mai mici loturi (8-8,5 desetine) – țărani din județul Hotin⁹. După aplicarea reformei agrare, situația majorității țăranilor a rămas practic neschimbată, ba în unele județe s-a înrăutățit cu mult. Nu toți țărani au primit pământul potrivit legii. În general, peste 100.000 de țărani din Basarabia aveau cel mult câte un hectar de pământ în proprietate, 200.000 de țărani dețineau câte 3,5 hectare, numai 150.000 peste 8 hectare de pământ¹⁰.

Menționăm că încercări de emigrare a populației în Extremul Orient au fost și anterior. Astfel, într-un raport adresat guvernatorului Basarabiei din 23 februarie 1861, ispravnicul județului Chișinău, Botean, scria că, printre locuitorii plasei Hâncești, satele Logănești, Pulbereni, Stolniceni, Spărieți, este lansat zvonul precum că guvernul țarist îndeamnă țărani să emigreze în Crimeea, Caucaz și în regiunea Amur. Ispravnicul menționa că acest zvon este lansat de fostul funcționar de birou Evsevi Hrșjonstovski, stabilit la Chișinău din gubernia Podolia¹¹. Totodată, un ex-funcționar rus din orașul Hotin, Kubarkin, este învinuit că instigă, prin promisiuni false, țărani satelor Babin și Rucșin, din județul Hotin, să-și vândă averea și să emigreze în Crimeea, Amur¹².

Izvoarele confirmă că, până în anii '90 ai secolului al XIX-lea, direcția principală de emigrare a țăranilor a fost Crimeea și Caucaz, care geografic erau cele mai aproape de Basarabia¹³.

Odată cu adoptarea legii din 13 iulie 1889 *Despre migrarea locuitorilor rurali și mici-burghezilor pe pământurile domeniiale*¹⁴, procesele migraționiste din

⁸ **Desetină** (*desetină de stat*) – măsură a suprafeței în Rusia, egală cu 2.400 de stânjeni pătrați (1,09 hectare) sau cu 240 de stânjeni în lungime și 10 în lățime. Stânjenul este egal cu 3 arșini. Un stânjen pătrat este egal cu 3 arșini în lungime, 3 arșini în lățime și 3 arșini în înălțime. Desetina ca măsură a suprafeței a fost introdusă în Basarabia după lichidarea unităților de măsură românești – falcea, prăjina, pasul, palma etc. potrivit Regulamentului despre țărani sau agricultorii liberi în Basarabia din 24 ianuarie 1834 (V. Tomuleț, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni)*, ediția a III-a, revăzută și adăugită. Iași, 2014, p. 279).

⁹ Я. Гросул, И Будак, *Крестьянская реформа 60-70 годов XIX века в Бессарабии*, сс. 60, 198-222; V. Tomuleț, *Basarabia în epoca modernă (1812-1918) (Instituții, regulamente, termeni)*, pp. 502-503; V. Scutelnic, *Regulamentul despre relațiile agrare ale țăranilor regiunii Basarabia*, în: *Revista de istorie a Moldovei*, nr. 1, Chișinău 2007, pp. 60-78.

¹⁰ Șt. Purici, *Istoria Basarabiei*, București, 2011, pp. 104-105.

¹¹ *История Молдавии. Документы и материалы*, т. 4: *Положение крестьян и общественное движение в Бессарабии (1861-1895 годы)*, сост.: I. Г. Будак; под ред. Я. Г. Гросула (отв. ред.) и др., Кишинев, 1964, pp. 18-20.

¹² *Ibidem*, p. 20.

¹³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 8633, f. 18-18 v., 21, 45, 65-65 v., f. 69; *Ibidem*, F. 2, inv. 1, d. 8662, f. 16-16 v., 44-48, 51-52; *Ibidem*, F.8, inv. 2, d. 2087, f. 16, 20-29, 31-36.

¹⁴ *Полное собрание законов Российской империи*, Собр. Третье, т. IX, 1889, № 6198, СПб., 1891, сс. 535-538.

Basarabia cresc atât în intensitate, cât și se diversifică geografic, în evidență ieșind Siberia/Extremul Orient.

Un impuls, ce i-a determinat pe țăranii din Basarabia să emigreze, a fost și mortalitatea înaltă din această perioadă. Anul 1892 poate fi considerat culminant în privința mortalității, în ambele medii de trai înregistrându-se 63.235 de decese. Din cauza bolilor molipsitoare, au decedat 5.592 de locuitori ai Basarabiei, cei mai mulți dintre care (1754 sau 31,4%, inclusiv 722 sau 41,1%, din orașe) au pierit de holeră, această molimă bântuind din luna august până la sfârșitul anului în toate județele provinciei. La creșterea numărului de decese au contribuit și recoltele proaste din anii anteriori, care au influențat asupra situației economice a locuitorilor și au provocat, în perioada premergătoare epidemiei de holeră, slăbirea puterii vitale a populației. După dispariția unor cauze generatoare ale crizei de mortalitate, numărul deceselor, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, a fost într-o ușoară scădere. Cu o cotă mai înaltă se evidențiază în anul 1896, când au încetat din viață 52.106 persoane, cazurile de deces mai frecvente, față de anii anteriori și ulteriori, producându-se în mediul rural (44.232 de oameni)¹⁵.

Legislația migraționistă. Pentru a reglementa emigrarea populației, autoritățile imperiale, în funcție de regiune, au emis un șir de regulamente. Astfel, la 8 noiembrie 1860 a fost adoptat *Regulamentul privind popularea pământurilor aflate în posesiune din Crimeea de către imigranți străini*. Conform acestui Regulament, emigranții se bucurau de un șir de privilegii, printre care scutirea de serviciu militar pe viață și impozite pe un termen între 5 și 20 de ani¹⁶.

Emigrarea populației în Caucaz se realiza în conformitate cu *Regulamentul din 10 mai 1862 privind așezarea în fața de vest muntoasă caucaziană a cazacilor din Kuban și alți imigranți din Rusia*¹⁷ iar emigrația populației în districtul Cernomorsk, era reglementată prin *Regulamentul privind popularea districtului Mării Negre și gestionarea acestuia din 10 martie 1866*¹⁸.

În vederea realizării procesului de emigrare a populației în regiunea Amur și Primoria (Extremul Orient), autoritățile țariste au emis *Regulamentul privind așezarea rușilor și străinilor în regiunile Primoria și Amur ale Siberiei de Est*¹⁹. Legea respectivă, adoptată la 20 martie 1861 pentru o perioadă de 20 de ani, a fost prelungită cu anumite completări în anul 1882, pentru o perioadă de încă 10 ani²⁰, apoi în anul 1892 iar cu 10 ani²¹.

Prin urmare, scopul autorităților imperiale era de a popula și a valorifica aceste pământuri anexate încă din secolele precedente și a crea o bază socială solidă, formată din populație preponderentă de origine slavă, similar cum a procedat în Basarabia, după anexarea acesteia la Rusia.

Emigrația populației din județul Ismail în regiunile Amur/Primorie/Ussuriysk. Documentele depozitate în Arhiva Națională a

¹⁵ D. Poștarencu, *Mișcarea natural a populației basarabene în perioada țaristă*, în: *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 4, Chișinău, 2013, p. 21.

¹⁶ *ПСЗРИ*, Собр. II, т. XXXV. 1860, отд. второе, № 36298, СПб., 1862, сс. 224-226.

¹⁷ *ПСЗРИ*, Собр. II, т. XXXVII, 1862, отд. первое, № 58256, СПб., 1865, сс. 406-425.

¹⁸ *ПСЗРИ*, Собр. II, т. XLI, 1868, отд. первое, № 45093, СПб., 1868, сс. 237-241.

¹⁹ *ПСЗРИ*, Собр. II, т. XXXVI. 1861, отд. первое, № 36928, СПб., 1863, сс. 682-685.

²⁰ *ПСЗРИ*, Собр. III, т. XXXVI. 1882, отд. третье, № 633, СПб., 1886, сс. 26-27.

²¹ *ПСЗРИ*, Собр. III, т. II, 1892, № 8755, СПб., 1895, сс. 477-478.

Republicii Moldova²², (F. 329, inv. 3), ne oferă posibilitatea să afirmăm că, în perioada 1894-1895, un număr mare de cereri ale țăranilor de a emigra în regiunile Amur și Primorie, parvin din județele sudice ale Basarabiei – Akkerman și Ismail.

Documentele incluse în aceste dosare/fond, reprezintă corespondența dintre autoritățile țariste/centrale și funcționarii locali din Basarabia cu privire la cererile/tentative de emigrare a țăranilor, pe pământurile statului, din județele Basarabiei, inclusiv din județul Akkerman, în Extremul Orient. Totodată, dosarele conțin listele țăranilor dornici să emigreze, starea economică a acestora, cauzele emigrării, precum și încercările autorităților locale de a reglementa acest proces.

Astfel, la 5 iulie 1894, 81 de familii din județul Akkerman (400 de persoane), localitatea Turlaciș, alte sate din apropiere, au depus cereri de emigrare în regiunile Amur și Primorie. În cereri se menționa că o parte dintre cei dornici să emigreze sunt mici burghezi rămași fără pământ. Din această cauză, ei, care fac parte din „poporul rus dominant” sunt nevoiți să arendeze teren agricol de o fertilitate proastă, de la marii latifundiați la un preț de 8-12 ruble desetina pe an. Pe lângă aceasta, secetele din anii 1891, 1892 și 1894 au înrăutățit și mai mult situația lor economică²³. În urma examinării cererilor depuse de țărani, autoritățile imperiale au respins 36 de cereri la 18 martie 1895 pe motiv că nu au suficiente resurse pentru emigrare, i-ar alte 45 de cereri, chiar dacă întruneau condițiile pentru emigrare, tot au fost respinse pe motiv că situația lor materială, după cum considerau autoritățile, le permite să ducă un trai decent fără să emigreze²⁴. Prin urmare, autoritățile imperiale respingeau cererile de emigrare, chiar dacă erau întrunite condițiile necesare, probabil din considerentul că nu doreau să piardă pătura mijlocie, respectiv decizia era la discreția autorităților locale.

Un alt grup de țărani din mai multe localități ale județului Akkerman, compus din 91 de familii (377 de persoane), au depus la 15 ianuarie 1895 o cerere comună pentru emigrare în regiunea Amur/Primorie, Extremul Orient, din contul statului. În adresare, aceștia menționau că se află într-o situație economică precară, fiind nevoiți să achite câte 8-10 ruble pentru arenda unei desetine de pământ pe an. Din aceste motive, locuitorii nu mai reușesc să iasă din datorii și unica salvare o vedeau în emigrarea în regiunea Amur/Primorie. Ca și în alte cazuri, autoritățile au respins toate cererile. Motivul era același – statul nu acoperea cheltuielile de deplasare în Extremul Orient. Emigrarea se realizează din contul celor dornici să emigreze²⁵.

Pe parcursul anului 1895 au fost depuse cereri de emigrare în regiunile Amur/Primorie și Ussuriysk din Extremul Orient, de către locuitori ai mai multor sate din județul Akkerman²⁶. (Tabelul). În cereri țăranii și mic-burghezii motivau dorința de emigrare prin condițiile de viață foarte proaste, apărute din cauza lipsei acute de teren agricol, secetelor frecvente abătute asupra județului Akkerman, lipsei

²² A se vedea: ANRM, F. 329, Oficiul gubernial din Basarabia.

²³ ANRM, F. 329, inv. 3, d.140, f. 27.

²⁴ *Ibidem*, f. 69.

²⁵ *Ibidem*, f. 70-75; 130.

²⁶ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 140, f. 1-464; d. 194, f. 1-10; d. 195, f. 1-6; d. 196, f. 1- 22; d. 197, f. 1-15; d. 198, f. 1-6; d. 199, f. 1-3; d. 200, f.1-6; d. 201, f. 1-6; d. 219, f. 1-18; d. 229, f. 1-21; d. 247, f. 1-11; d. 261, f. 1-76; d. 266, f. 1-17; d. 271, f. 1-14; d. 274, f. 1-12.

unei piețe de desfacere a producției, de unde și prețul foarte mic, costul arendeii între 7-12 ruble pentru fiecare desetină pe an etc.

În urma analizei situației economice a fiecărei familii în parte, autoritățile au respins aceste cereri, pe motiv că după vânzarea bunurilor pe care țărani le dețineau nu puteau să adune sumele necesare pentru emigrare.

Totodată, din cauza lipsei de bani, țărani cereau să li se permită emigrarea din contul statului, promițând că vor achita datoria ajunși la destinație treptat. Autoritățile imperiale accentuau în răspunsul dat la cererile țăranilor că emigrarea se permite numai din contul celor dornici să emigreze²⁷.

O altă cauză e emigrației invocată în cererile depuse de către țărani, constituia criza terenului agricol ca rezultat al creșterii demografice. Astfel, țărani satului Ermoclia în cererea lor de emigrare subliniau că în localitate sunt 300 de gospodării, iar în momentul înzestrării lor cu teren agricol, erau 74 de gospodării. Prin urmare, ei menționau dacă li se va permite să emigreze în regiunea indicată, celor rămași la baștină le vor reveni mai mult teren agricol²⁸.

Totuși, existau și cazuri când autoritățile permiteau emigrarea. Astfel, într-un raport către Gubernatorul Basarabiei, din 22 septembrie 1895, întocmit de ispravnicul județului Akkerman, aflăm că permisiunea de a emigra în regiunea Primorie la data de 15 aprilie 1895 a primit mic-burghezul Evsei Boicenko (5 persoane) din localitatea Turlaci, care la 17 august același an a și ajuns în regiunea Primorie²⁹. La fel, la 15 mai 1895 au fost acceptați pentru emigrare în regiunea Primorie, familiile mic-burghezilor Arcadie Albul, care în urma vânzării bunurilor sale a obținut suma de 500 ruble și familia lui Andrei Badiuk, care a acumulat suma de 1000 ruble. Ambele familii fiind din satul Karnaleevka, județul Akkerman³⁰.

De asemenea, ispravnicul județului Akkerman, într-un raport adresat autorităților centrale din 8 noiembrie 1895, menționează că la 27 iulie 1895 în regiunea Primorie au plecat mic-burghezii din orașul Akkerman, Grigorie Macarov Golovcenko (5 persoane), Ivan Macarov Golovcenko (8 persoane) și Iosif Macarov Golovcenko (8 persoane), care în urma vânzării bunurilor pe care le dețineau au obținut sumele necesare pentru emigrare: respectiv câte 500; 600; 500 ruble de familie³¹. La fel, în luna iulie 1895 a mai obținut permisiunea pentru a emigra în regiunea Primorie și mic-burghezul din localitatea Plahteevca, Avacum Manzur (8 persoane), care în urma vânzării bunurilor sale obținuse suma de 500 de ruble³².

După ce au primit toate actele necesare (permis de călătorie) din partea autorităților, bilete cu preț redus pentru călătorie cu trenul, unde era indicată componența familiei, aceștia urmau să parcurgă un drum lung și anevoios. Astfel, țărani din județul Akkerman, ce au ales calea ferată, urmau să se deplaseze pe traseul: Odesa-Samara-Ufa, până la Omsk, regiunea Akmolinsk. Apoi, de acolo,

²⁷ ANRM, F. 329, inv. 3, d.219, f. 1.

²⁸ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 247, f. 2-3.

²⁹ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 140, f. 416, 419.

³⁰ *Ibidem*, pp. 384-389.

³¹ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 272, f. 23, 24.

³² ANRM, F. 329, inv. 3, d. 275, f. 5-15.

urmas să ajungă la stația *Obi*, calea ferată Siberiană, de unde, pe râurile Siberiei, până la orașul Blagoveschensk, regiunea Amur, parcurgând peste 10 mii de verste³³.

Termenele acestor deplasări puteau dura de la 4-5 luni până 2-3 ani, dacă, desigur, nu se întâmpla nimic pe parcurs. Însă, nu toată lumea putea să ajungă în regiunea Amur, cineva se îmbolnăvea și rămânea pe drum, cineva murea, cineva nu a avut forța și resursele necesare de a ajunge la destinație, așa că mulți emigranți s-au stabilit în Siberia și în ținutul Transbaikal³⁴.

Țăranii din toate guberniile imperiului, inclusiv din Basarabia, care alegeau calea maritimă, urmau să se deplaseze din portul Odesa, cu vaporul până la Vladivostok, ajungând acolo în decurs de 50 de zile³⁵. Aceștia urmau să, achite: pentru un matur – 90 ruble; copiii între vârsta de 2-10 ani – 45 ruble; copiii care nu au împlinit vârsta de 2 ani – 22 ruble 50 copeici³⁶.

În conformitate cu prelungirea termenului cu încă 10 ani a *Regulamentului cu privire la așezarea rușilor și străinilor în reg. Primorie și Amur ale Siberiei de Est*, adoptat la 18 iunie 1892, țăranii ajunși la destinație se bucurau de un șir de înlesniri. Ei urmau să primească 100 desetine de teren agricol de cap de familie, în folosință de la stat, pe un termen de 20 de ani cu drept de răscumpărarea la prețul de 3 ruble desetina. Noii veniți erau eliberați de toate impozitele pe un termen de 3 ani. În ceea ce privește satisfacerea serviciului militar, aceștia urmau să se supună normelor și rigorilor stabilite în ținutul dat, ca și localnicii³⁷. Ajunși la destinație, țăranii mai puteau beneficia de un ajutor de stat în valoare de 250 de ruble pentru a-și întemeia noua gospodărie³⁸.

Numărul localităților și familiilor din județul Akkerman, care au depus cereri și au fost respinse, pentru a emigra în reg. Amur/Primorie sunt sistematizate în Tabel 1.

Datele tabelului confirmă că pentru a emigra în reg. Amur/Primorie în anul 1894 au depus cereri doar 81 de familii (400 de persoane) din satul Turlaci, iar în anul 1895 au depus 882 de familii, cu un număr de 4.321 de persoane, din alte 25 de localități ale județului Akkerman. Cele mai multe fiind din satul Turlaci, 81 de familii, ce reprezintă 400 de persoane. Subliniem faptul că existau mai multe cazuri când țăranii din câteva localități formau o listă comună (Țariceanca, Plahteevca, Alexandrovca, Ermoclia, Karnaleevka, Popovca, Bairamcea, Volontirovka; Volontirovka, Răscăeți, Marienfeld, Stepanovca, Răileanca, Țariceanca, Caplani, Antonovca, Palanca, Alava, Tudora, Moldavca). Menționăm că din aceleași localități au depus cereri pentru emigrare mai multe grupuri de țărani în diferite luni ale anului 1895 (Volontirovca, Cornoleuca, Alexandrovca, Ermoclia).

³³ *Ibidem*, f. 16.

³⁴ В. Редчун, *К. вопросу об особенностях переселенческой политики Российского правительства на Дальнем Востоке во второй половине XIX-века: правовой аспект*, в: *Культура и наука Дальнего Востока*, Хабаровск, 2017, №2 (22), сс. 89-90.

³⁵ *Ibidem*, p. 91.

³⁶ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 85.

³⁷ ПСЗРИ, Собр. III, Т. XII, 1892, № 8755, СПб, 1895, с. 478.

³⁸ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 210, f. 85 verso.

Tabel 1

Lista localităților din județul Akkerman din care locuitorii au depus cereri și au fost respinse pentru a emigra în Extremul Orient (Amur/Primorie în anii 1894-1895*

Nr. crt.	Localitatea	Anul	Numărul de familii	Numărul de persoane	Statutul familiilor dornice să emigreze	Regiunea unde urma să emigreze
1.	Turlaci	1894	81	400	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
2.	Țariceanca, Plahteevca, Alexandrovca, Ermoclia, Karnaleevka Popovca, Bairamcea, Volontirovka	1895	91	377	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
3.	Alexandrovca	1895	40	125	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
4.	Karnaleevka, Uspenskoie, Bairamcea	1895	33	102	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
5.	Copceac, Volontirovka	1895	34	186	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
6.	Nicolaevca	1895	51	240	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
7.	Akkerman	1895	65	330	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
8.	Volontirovka	1895	16	63	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
9.	Ivanovca - Russkaia	1895	16	94	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
10.	Bairamcea	1895	30	133	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
11.	Ermoclia	1895	24	100	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
12.	Volontirovka, Răscăeți, Marienfeld, Stepanovka, Răileanca, Țariceanca, Caplani, Antonovka, Palanca, Alava, Tudora	1895	365	2000	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
13.	Semenovca	1895	59	295	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
14.	Olănești	1895	16	72	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
15.	Frumușica – Veche	1895	42	204	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie
Total – 26 localități		1894/95	963	4721	Fără pământ/arendași	Amur/Primorie

* ANRM, F. 329, inv. 3, d. 140, f. 1-10, 70-75; d. 194, f. 1-10; d. 195, f. 1-6; d. 196, f. 1-22; d. 197, f. 4-10, 13-14, d. 198, f.5-7; d. 199, f. 3-4; d. 200, f. 5-6; d. 201, f. 5-6; d. 219, f. 2-4; d. 229, f. 2; d. 247, f. 4; d. 261, f. 31-65; d. 266, f.1; d. 271, f. 2; d. 274, f. 9-12.

Totodată, observăm că o bună parte de cererile depuse de țărani/mic-burghezi pentru emigrare erau din plasele de pe domeniile statului: Volontirovca, Plahteevca, Palanca, Ivanovca-Russkaia, Alexandrovca³⁹.

Din datele tabelului mai observăm că toate cererile au fost respinse de autorități, deoarece țărani, fiind fără pământ și fără bani, cereau ca statul să acopere

³⁹ Памятная книжка Бессарабской области на 1862 год, Кишинев, 1862, сс. 269-272; S. Cornea, Organizarea administrativă a Basarabiei sub ocupație țaristă (1812-1917), Istros, Brăila, 2019, p. 172.

toate cheltuielile de drum, ceea ce contravenea *Regulamentului cu privire la așezarea rușilor și străinilor în reg. Primorie și Amur ale Siberiei de Est*, adoptat la 18 iunie 1892, care stipula că fiecare solicitant urma să ajungă pe cont propriu la destinație. Toate aceste familii, chiar vânzând bunurile lor, nu adunau sumele minime necesare pentru emigrare⁴⁰.

De altfel, în conformitate cu circulara nr. 11 din 19 februarie 1893, emisă de către Ministerul de Interne, cei dornici să emigreze în Extremul Orient trebuiau să nu aibă datorii către stat, să dețină suma minimă de 375-475 de ruble (în funcție de traseul selectat), pentru o familie compusă din 6 persoane⁴¹.

Concluzii. Din cele expuse, conchidem că după anexarea, în 1812, a Basarabiei la Imperiul Rus, o parte a populației a fost forțată să emigreze peste Prut, în Principatul Moldovei, de teama transformării țăranilor liberi în țărani iobagi. Situația economică a țăranilor s-a înrăutățit și mai mult odată cu implementarea politicii de colonizare și de deznaționalizare practică de autoritățile imperiale, pe parcursul primei jumătăți a secolului al XIX-lea, cu populație alogenă (ruși, ucraineni, bulgari, găgăuzi, germani, elvețieni, evrei etc.), care a beneficiat de anumite înlesniri și privilegii.

Cauza principală a emigrației populației din Basarabia, în Caucaz, Crimeea, nordul Mării Negre, Extremul Orient/Siberia urmează a fi identificată în procesele demografice care s-au produs în provincie în prima jumătate de secol, în politica de colonizare și de deznaționalizare promovată de administrația imperială rusă, în consecințele reformei agrare din 1868, secetele, epidemiile frecvente și creșterea impozitelor.

În perioada anilor 1893-1895, au parvenit un număr mare de cereri din partea locuitorilor județului Akkerman, de a emigra în regiunea Amur și Primorie, drept cauză fiind lipsa de pământ agricol. Autoritățile imperiale, practic, nu puneau piedici în vederea acordării permisiunii pentru emigrarea populației. Condiția principală era să se respecte circularele și regulamentele emise, conform cărora era permisă emigrarea. Însă necesitatea de a se deplasa la noul loc de destinație din cont propriu i-a impus pe mulți țărani să se decidă de intenția dată.

Astfel, din cauza lipsei mijloacelor proprii pentru a ajunge la destinație, cu mici excepții (fuseseră acceptate doar 7 familii de mic-burghezi din localitățile Plahteevca, Turlaci, Karnaleevka și Akkerman), toate cererile au fost respinse de către autorități.

Viorel BOLDUMA,
doctorand USM, lector universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
boldumaviorel1974@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2111-3701

⁴⁰ ПСЗРП, Собр. III, Т. XII, 1892, № 8755, СПб., 1895, с. 477.

⁴¹ ANRM, F. 329, inv. 3, d. 211, f. 54.